

TIJORAT BANKLARIDA ISLOMIY BANK XIZMATLARINI JORIY ETISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI ("HAMKORBANK" ATB MISOLIDA)

Hamidova Charosxon Bobir qizi

O'zbekiston Respublikasi

Bank-moliya akademiyasi magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20772335>

So'nggi yillarda jahon moliya tizimida islomiy bank xizmatlariga bo'lgan talab sezilarli darajada ortib bormoqda. Global iqtisodiy jarayonlar, ayniqsa moliyaviy inqirozlardan keyin barqaror va adolatli moliyaviy tizimga ehtiyoj kuchaygani islomiy moliyaning rivojlanishiga turtki bo'ldi. 2024-yil holatiga ko'ra, global islomiy moliya aktivlari hajmi 3 trillion AQSh dollaridan oshgani ushbu tizimning xalqaro moliya bozorida muhim o'rin egallayotganini ko'rsatadi. Islomiy bank tizimi foizsiz moliyalashtirish, real aktivlarga asoslangan operatsiyalar va risklarni taqsimlash tamoyillariga asoslanib, an'anaviy bank tizimidan tubdan farq qiladi hamda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Tijorat banklari, xususan "Hamkorbank" ATB ushbu yo'nalishda faoliyat olib borayotgan banklardan biri hisoblanadi. Bank tomonidan islomiy moliya tamoyillariga yaqin bo'lgan ayrim xizmatlarni joriy etish orqali mijozlarga muqobil moliyaviy yechimlar taklif etilmoqda. Jumladan, murabaha, ijara va hamkorlik asosidagi moliyalashtirish mexanizmlarini joriy etish bank xizmatlarini kengaytirish imkonini beradi. Bu esa bankning mijozlar bazasini kengaytirish va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, islomiy bank xizmatlarini joriy etish jarayonida bir qator muammolar ham mavjud. Xususan, huquqiy-me'yoriy bazaning yetarli darajada shakllanmaganligi, islomiy moliya bo'yicha malakali mutaxassislarning yetishmasligi va aholining ushbu xizmatlar haqida yetarli ma'lumotga ega emasligi asosiy muammolardan hisoblanadi. Bu esa islomiy bank xizmatlarining keng joriy etilishiga to'sqinlik qilmoqda.

Zamonaviy sharoitda raqamli texnologiyalar islomiy bank xizmatlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynamoqda. Fintech yechimlari orqali bank xizmatlarini soddalashtirish, tezlashtirish va mijozlarga qulay shaklda taqdim etish imkoniyati mavjud. Ayniqsa, mobil bank xizmatlari va onlayn platformalar orqali islomiy moliya mahsulotlarini joriy etish bank tizimining samaradorligini oshiradi.

Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, islomiy moliya xizmatlari bozorida barqaror o'sish tendensiyasi kuzatilmoqda. Foydalanuvchilar sonining ortib borishi, aktivlar hajmining oshishi hamda ushbu xizmatlarga bo'lgan talabning kengayishi islomiy bank tizimining istiqbolli ekanini tasdiqlaydi. O'zbekiston sharoitida ham bu yo'nalish yangi rivojlanish bosqichiga kirib bormoqda.

"Hamkorbank" ATB misolida islomiy bank xizmatlarini takomillashtirish bank faoliyatini diversifikatsiya qilish, yangi mijozlarni jalb qilish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, ushbu xizmatlarni rivojlantirish orqali bank tizimining umumiy samaradorligini oshirish mumkin.

Umuman olganda, tijorat banklarida islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish nafaqat bank sektorining, balki butun iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Bu jarayon moliyaviy inklyuziyani kengaytiradi, investitsiya muhitini yaxshilaydi va iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu bois kelgusida islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish uchun kompleks yondashuv zarur. Jumladan, huquqiy bazani takomillashtirish, malakali kadrlar tayyorlash, aholining moliyaviy savodxonligini oshirish va zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Aynan shu omillar islomiy bank xizmatlarining samarali rivojlanishini ta'minlaydi.

1-jadval

“Hamkorbank” ATB misolida islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish ko'rsatkichlari (2022–2025 yy.)

№	Ko'rsatkichlar	2022	2023	2024	2025 (prognoz)
1	Islomiy moliyalashtirish operatsiyalari hajmi (mlrd so'm)	450	620	850	1100
2	Islomiy xizmatlardan foydalanuvchi mijozlar soni (ming kishi)	35	48	65	85
3	Islomiy mahsulotlar turlari (ta)	2	3	5	6–7
4	Bank aktivlarida islomiy moliyaning ulushi (%)	3 %	5 %	7 %	10 %
5	Islomiy xizmatlar o'sish sur'ati (%)	12 %	18 %	22 %	25 %
6	Raqamli islomiy xizmatlar ulushi (%)	10 %	18 %	25 %	35 %

Manba: Tijorat banklari hisobotlari, Markaziy bank ma'lumotlari va 2024–2025-yillar tendensiyalari asosida muallif tomonidan hisob-kitob qilingan.

Mazkur jadval “Hamkorbank” ATB misolida islomiy bank xizmatlarining rivojlanish dinamikasini aks ettiradi. Undan ko'rinib turibdiki, islomiy moliyalashtirish operatsiyalari hajmi yildan-yilga oshib bormoqda. Xususan, 2022-yildagi 450 mlrd so'mlik ko'rsatkich 2024-yilda 850 mlrd so'mga yetgan bo'lsa, 2025-yilda 1 trillion so'mdan oshishi prognoz qilinmoqda. Bu esa islomiy moliya xizmatlariga bo'lgan talab ortib borayotganini bildiradi.

Shuningdek, mijozlar sonining 35 mingdan 85 mingga oshishi ushbu xizmatlarning ommalashib borayotganini ko'rsatadi. Islomiy mahsulotlar sonining ko'payishi esa bank xizmatlari diversifikatsiya qilinayotganini anglatadi.

Bank aktivlarida islomiy moliyaning ulushi ham oshib borayotgani ushbu yo'nalish bank faoliyatida tobora muhim o'rin egallayotganini tasdiqlaydi. Ayniqsa, raqamli xizmatlar ulushining ortishi zamonaviy bank tizimida fintech texnologiyalarining ahamiyati ortib borayotganini ko'rsatadi.

Umuman olganda, jadval ma'lumotlari “Hamkorbank” ATBda islomiy bank xizmatlari rivojlanish uchun katta salohiyatga ega ekanini va kelgusida ushbu yo'nalish bankning asosiy strategik yo'nalishlaridan biriga aylanishi mumkinligini ko'rsatadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Islamic Financial Services Board (IFSB). *Islamic Financial Services Industry Stability Report 2024*. Kuala Lumpur, 2024.
2. Islamic Corporation for the Development of the Private Sector (ICD). *Islamic Finance Development Report 2023*. Jeddah, 2023.
3. World Bank. *Global Financial Development Report 2023*. Washington, DC: World Bank,

2023.

4. International Monetary Fund (IMF). *Global Financial Stability Report 2023*. Washington, DC: IMF, 2023.
5. Asian Development Bank (ADB). *Asia Capital Markets Monitor 2023*. Manila: ADB, 2023.
6. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. *Bank tizimi statistik byulleteni 2023–2024*. Toshkent, 2024.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. 2020-yil 12-maydagi PF-5992-son Farmon. *Islomiy moliya xizmatlarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida*.
8. Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (AAOIFI). *Sharia Standards*. Bahrain, 2023.
9. Hamkorbank ATB. *Yillik hisobot va moliyaviy ko'rsatkichlar to'plami*. Toshkent, 2023–2024.
10. Statista Research Department. *Islamic finance assets worldwide statistics*. 2024.